

Bortgrävda gravar i Åsbro

Lerbäck 103, Åsbro S:17, Lerbäcks socken, Askersunds kommun, Närke

Nina Balknäs

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2017:16

ARKEOLOGISK KONTROLL

Bortgrävda gravar i Åsbro

Lerbäck 103, Åsbro S:17, Lerbäcks socken, Askersunds kommun, Närke

Nina Balknäs

Lst dnr 431-6634-2015

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:16

Författare Nina Balknäs

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Foto Alla fotografier är tagna av Arkeologgruppen AB.

Omslagsfoto Lagret A2 i västra schaktkanten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte	9
Metod och genomförande.....	9
Resultat	9
Anläggningar	9
Översiktlig besiktning av registrerade gravar	11
Tolkning	12
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	13
Referenser	14
Tekniska och administrativa uppgifter.....	15
Bilagor	16
<i>Bilaga 1. Schaktbeskrivning</i>	
<i>Bilaga 2. Anläggningslista</i>	

Figur 1. Karta över trakten kring Åsbro med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en röd prick.

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro län har Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk kontroll av Lerbäck 103:1-3 i samband med nya ledningsdragningar. Arbetet genomfördes den 1-5 december 2016. Beställare var E.ON Elnät Sverige AB. Två anläggningar påträffades. Båda kan relateras till förstörda gravar inom gravgruppen Lerbäck 103:1-3. Det noterades också att den registrerade högen Lerbäck 103:3 har en felaktig placering i Fornsök, varför en korrigerad position har stegats upp utifrån väg och hus.

Inledning

Efter beslut av Länsstyrelsen i Örebro län den 11 januari 2016 har Arkeologgruppen genomfört en arkeologisk kontroll av Lerbäck 103:1-3. Arbetet genomfördes den 1-5 december 2016 i samband med nya ledningsdragningar. Beställare var E.ON Elnät Sverige AB som också bekostar den arkeologiska kontrollen.

Figur 2. Översikt över undersökningsområdet. Foto taget från nordnordväst.

Bakgrund och kulturmiljö

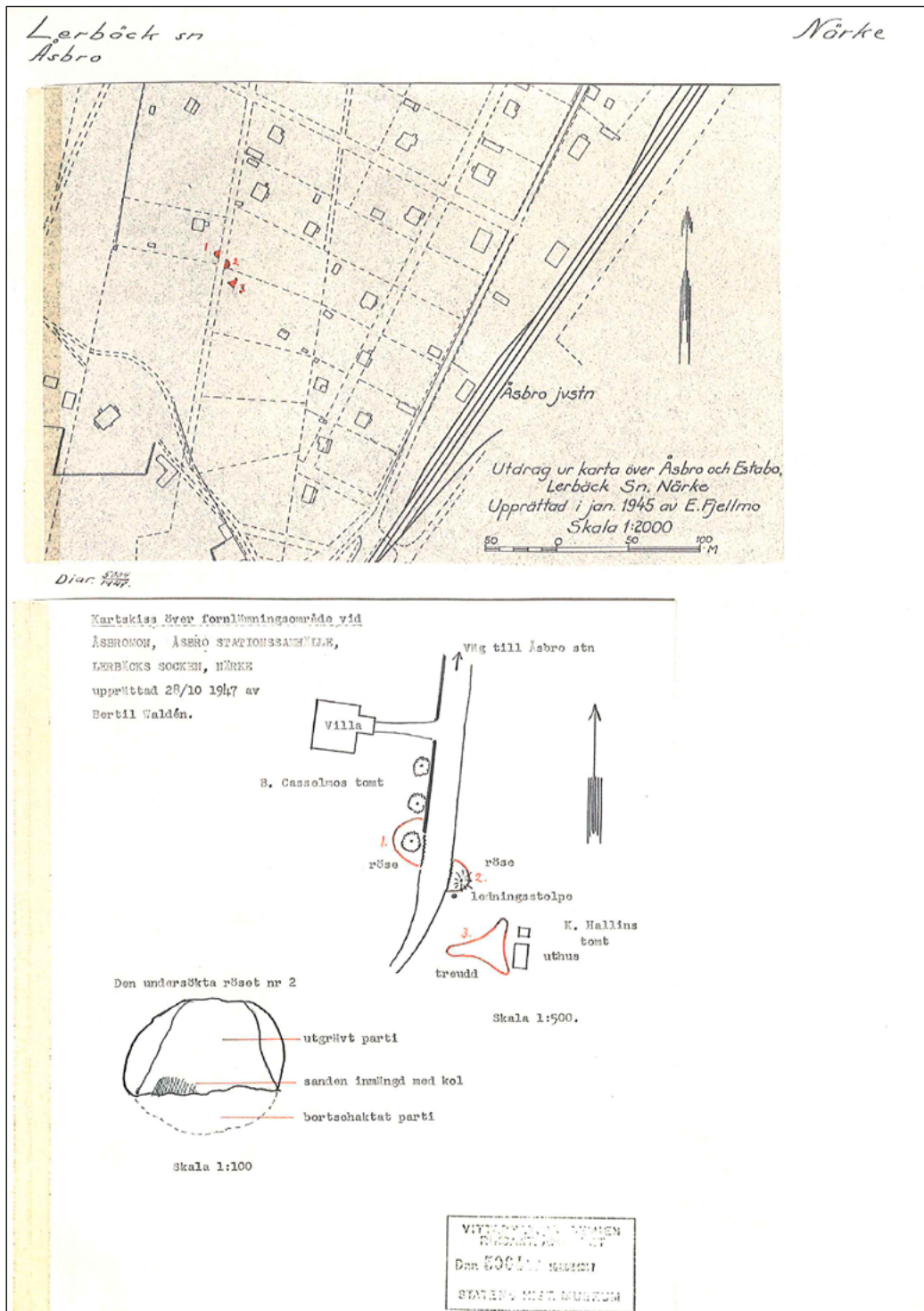
Åsbro samhälle är beläget i ett av skog och åker brutet landskap i övergången mellan Närkes slätter och det kuperade landskapet kring norra Vättern.

De registrerade fornlämningarna består till stor del av lämningar från historisk tid kopplade till järnframställning och skogsbruk. I närområdet finns även spridda stensättningar och en stenåldersboplats.

Gravgruppen Lerbäck 103:1-3 ligger i krönläge med en relativt brant sluttning mot söder och sydväst. Mot sydöst och öster är sluttningen mjukare. I öster och norr planar marken ut. Gravarna ligger dikt an mot en bilväg, på var sin sida av vägen. Lerbäck 103:3 är skadad av vägbygget.

Beskrivningar av gravarna, gjorda vid inventering (Fornsök) och vid besiktning (Waldén 1947) ses i tabell 1 på sidan 8.

Figur 4. Kartskiss över fornlämningsområdet upprättad av Bertil Waldén 28/10 1947. Ej i skala.

	Fornsök	Waldén 1947
Lerbäck 103:1	Treudd, ca 10 m långa insvängda sidor med spetsarna i NNÖ-VNV och S och intill 0.5 m h. Övertorvad med endel sten synliga i ytan, 0.25-0.5 m st. Mestadels synlig kantkedja, 0.2-0.5 m h och 0.5-0.6 m st. Kantkedjan obetydlig, men fyllningen kraftigt skadad, och ytan därför mycket ojämn. Beväxt med björk, lövsly och två rönнар. 7 m NNV om föregående är nr 2.	Treudd, ca 10x9,8x9,7 m. Insvängda kanter, bildade av 0,5-0,8 m höga stenar.
Lerbäck 103:2	Av nr 2 återstår endast ett 15-tal stenar, 0.2-0.5 m st. Nr 2 undersökt 1947-10-28. Fynd: sandbemängd med kol. 5 m NV om föregående är nr 3.	Jordblandat röse, ursprunglig diam ca 5 m, intill 0,8 m högt.
Lerbäck 103:3	Hög, ca 7 m i diam och 0.7 m h. Enstaka stenar i ytan, 0.1-0.2 m st. 4x2 n (N-S) bortschaktad utmed gata. Lätt ytskadad. Beväxt med en ek. Belägen på gårdstomt.	Jordblandat röse, ursprunglig diam ca 8 m, intill 1 m högt.

Tabell 1. Beskrivningar av Lerbäck 103:1–3.

Gravgruppen har sannolikt bestått av fler gravar än de tre som är registrerade. Linus Hellzon skriver 1947: "... Strax söder om vägen iakttog jag några forngravar; deras antal hann jag icke räkna. I augusti 1947 besökte jag åter platsen, men då hade flera av gravarna betydligt skadats. En väg hade dragits fram mitt igenom en oval stensättning, bestående av två intill varandra liggande rösen, som sålunda förenats till en oval. ..."

Lerbäck 103:2 undersöktes av Bertil Waldén år 1947. Han skrev: "... Röset var byggt av klump- och kullersten, varierande mellan 10 och 30 cm i genomskärning, blandad med finsand. Inga andra spår av någon gravgömma kunde iakttas än förekomst av kol i sanden invid väggkanten. Detta parti undersöktes med särskild omsorg, men endast enstaka träkolsfragment framkom vid sållningen, däremot icke vare sig ben eller keramik. Därest denna kolmängda sand får anses indicera förekomsten av en gravgömma, så har denna varit belägen i den bortschaktades delen av röset. Rösets centrum, som givetvis raserades vid uppbrytningen av de grova, rikt förgrenade rotsystemen, undersöktes likaledes noga, men resultatet blev negativt. ..."

Syfte

Det övergripande syftet med den arkeologiska kontrollen var att bevara synliga delar av fornlämningen Lerbäck 103. Påträffades mindre komplexa anläggningar skulle dessa dokumenteras och tas bort. I det fall mer komplexa lämningar skulle påträffas skulle Länsstyrelsen kontaktas.

Metod och genomförande

Den arkeologiska kontrollen skedde som schaktningsövervakning, vilket innebar att närvarande arkeolog var med i fält då schaktet grävdes. Schakt och anläggningar undersöktes och dokumenterades direkt då de framkom.

Dokumentationen bestod av anteckningar och fotografier. Schakt och anläggningar mättes analogt utifrån fasta objekt och ritades in på en plan. Därefter digitaliserades de med ArcGIS i SWEREF 99 TM. En korrigerad position på högen Lerbäck 103:3 har också mätts upp.

Resultat

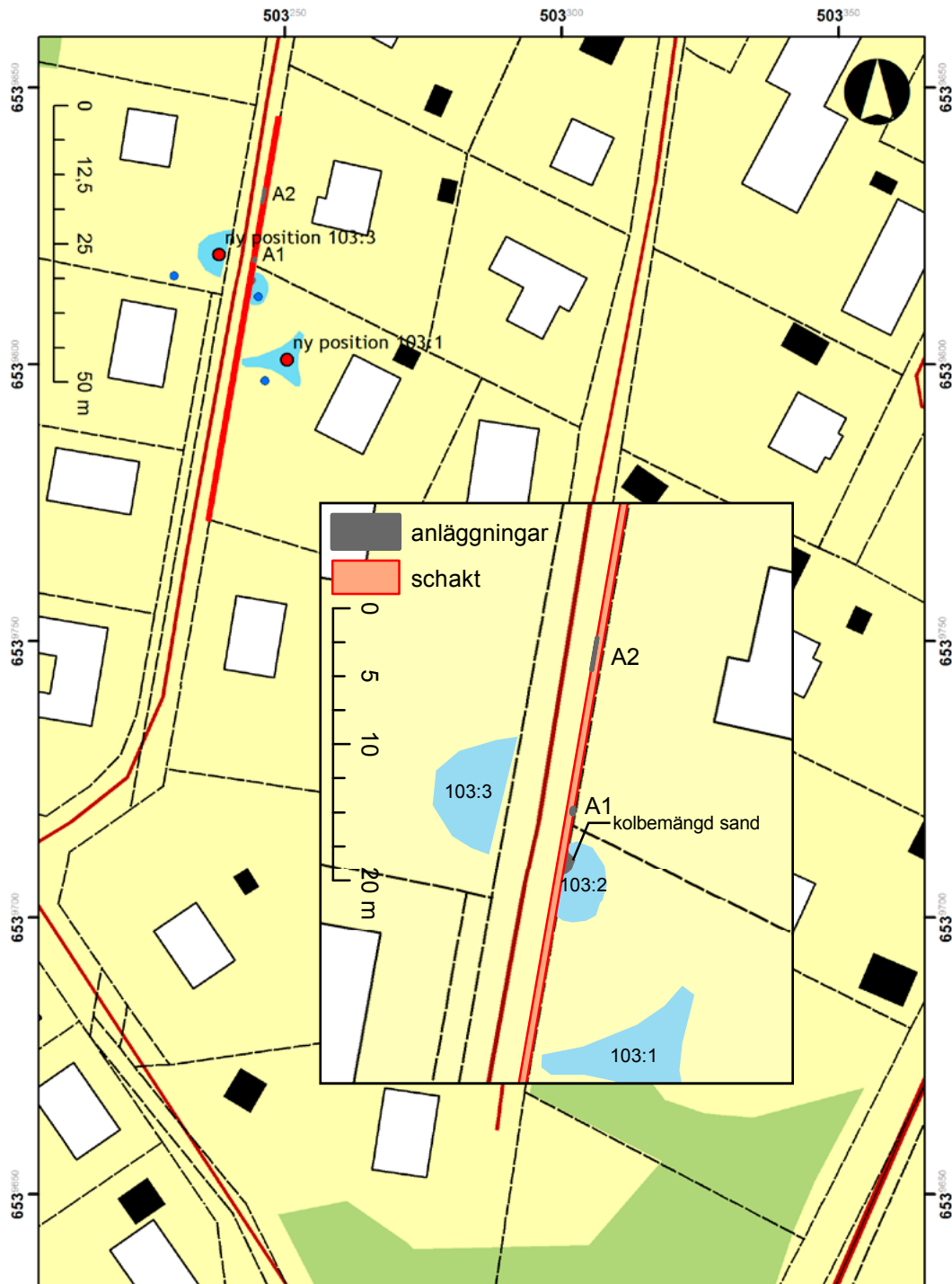
Schaktningen påbörjades längst i söder. Schaktet var 74 meter långt och 0,5 meter brett. Det drogs på samma ställe som flera tidigare ledningsdragningar. Nästan hela schaktet var därför stört och innehöll endast omrörda massor och ledningar. Undergrunden, som syntes i botten av det 0,6 meter djupa schaktet, bestod av orange sandig morän. Enstaka sotiga skärvstenar noterades i de omrörda massorna. Två anläggningar påträffades.

Anläggningar

A1 utgjordes av en 0,5 meter bred nedgrävning som var synlig i den östra schaktkanten cirka 2 meter norr om den tidigare undersökta graven Lerbäck 103:2. Nedgrävningen påträffades på 0,5 meters djup. Den var 0,25 meter djup och fyllningen bestod av gråbrun, sotig sand med ett litet inslag av kol. I fyllningen fanns tre stycken 0,15 meter stora rullstenar och en skärvsten.

Figur 6a–b) Nedgrävningen A1 sedd i plan (foto från norr) och i snitt (foto från sydväst). Stenarna i förgrunden fanns i gropens fyllning.

Figur 5a) Plan över schakt och påträffades anläggningar. Även de tidigare kända lämningarna är inlagda, efter rektifierad kartskiss från Waldén 1947. Notera den nya positionen för Lerbäck 103:2. Även Lerbäck 103:1 har fått en något justerad position. Skala 1:1 000.

Figur 5b) Infälld plan över påträffade anläggningar i relation till de redan kända gravarna. Skala 1:500

A2 var ett 0,08 meter tjockt lager som bestod av svart, sotig sand med inslag av kol. Lagret, som syntes i den västra schaktkanten på 0,2 meters djup, var skuret av ledningsdragningar både i söder och norr. Bevarad längd uppgick till 2,5 meter. Lagret låg direkt på orange sandig morän. Vid undersökningstillfället var det upp till 0,4 meter tjock tjäle i marken, vilket innebär att lagret inte kunde undersökas närmare. Skrap på kanten av lagret visade inte på någon förekomst av ben eller andra fynd.

Figur 7. Lagret A2 sett från sydöst.

Översiktlig besiktning av registrerade gravar

Vid undersökningstillfället gjordes en enklare besiktning av gravgruppen. Utöver den felaktiga placeringen av Lerbäck 103:3 noterades att de två kvarvarande gravarna båda var vanvårdade och bevuxna med sly.

Lerbäck 103:1) Hela graven var bevuxen med sly och små träd. I östra delen fanns en enklare parkbänk och ett körsbärsträd.

Lerbäck 103:2) Borttagen.

Lerbäck 103:3) Eken som växte mitt i graven är nedsågad. På graven växte sly, en mindre tall och en liten björk. Vid samtal med fastighetsägarens far förslogs att träden skulle tas bort innan de blev stora.

Figur 8. Lerbäck 103:3 fotograferad från nordöst.

Tolkning

Nedgrävningen A1 utgör en mindre nedgrävning med fyllning av kolbemängd sand med några rullstenar. Inga ben eller andra indicier på att anläggningen skulle vara en grav påträffades. Fyllningen påminner dock om det kolbemängda lager som påträffades i Lerbäck 103:2 vid undersökningen år 1947.

Inte heller den andra anläggningen (A2) som bestod av ett svart kol- och sotlager, kan kopplas ihop med någon av de tidigare kända gravarna utan får anses tillhöra en tidigare odokumenterad grav eller bålplats. Ledningar skär lagret i alla väderstreck och endast en smal remsa, kanske en halvmeter bred i öst-västlig riktning, finns kvar under asfalten.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Det övergripande syftet med den arkeologiska kontrollen var att bevara synliga delar av fornlämningen Lerbäck 103. Påträffades mindre komplexa anläggningar skulle dessa dokumenteras och tas bort.

Synliga delar av fornlämningarna kom inte att beröras av ledningsarbetet. Två mindre anläggningar som sedan tidigare var störda, påträffades. De undersöktes och dokumenterades. Inga avsteg från anvisningarna i Länsstyrelsens *Förfrågan 2015-12-08* och *Generellt förfrågningsunderlag 2015* gjordes. I och med denna rapport har Arkeologgruppen AB fullföljt sitt uppdrag.

Referenser

Kartor och arkivmaterial

ATA

Dnr 4083. Waldén, B. 1947. Undersökningsrapport.

Dnr 5004. Waldén, B. 1947. Besikttningsrapport.

Bildarkiv 5004/47

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Närke
Län	Örebro
Kommun	Askersund
Socken	Lerbäck
Fastighet	Åsbro S:17
Fornlämningsnummer	Lerbäck 103:1-3

Projektledning	Nina Balknäs
Personal	Nina Balknäs

Undersökningstid	2016-12-01 till 2016-12-05
Undersökt yta	74 löpmeter
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM

Länsstyrelsens diarienummer

431-6634-2015

Arkeologgruppens projektnummer

2015_82

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schaktbeskrivning

Längd: 74 m

Bredd: 0,5 m

Djup: 0,6 m

Nästan hela schaktet var stört av tidigare ledningsdragningar. Det innehöll endast omrörda massor och ledningar. Undergrunden, som syntes i botten, bestod av orange sandig morän. Enstaka sotiga skärvstenar noterades i de omrörda massorna.

Bilaga 2. Anläggningslista

A1, NEDGRÄVNING

+0,5 m

Bredd: 0,5 m

Djup: 0,25 m

Fyllningen bestod av gråbrun, sotig sand med ett litet inslag av kol. I fyllningen fanns tre stycken 0,15 meter stora rullstenar och en skärvsten.

A2, LAGER

+0,2 m

Bredd: 2,5 m, skuret av ledningar i N och S

Tjocklek: 0,08 m

Svart, sotig sand med inslag av kol. Lagret låg direkt på orange sandig morän. Vid undersökningstillfället var det upp till 0,4 meter tjock tjäle i marken, vilket innebar att lagret inte kunde undersökas närmare. Skrap på kanten av lagret visade inte på någon förekomst av ben eller andra fynd.

